

Тернопільський національний економічний університет

Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

3

«Економічної теорії»

На тему:

«Антимонопольна політика України: теоретичні та прикладні аспекти»

Студентки 2 курсу групи МЕНМФ
Напряму підготовки міжнародна економіка
Макогін Л. Я.

Керівник: к. е. н. доц.
Новак Ю. Р.

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____
(підпис, прізвище та ініціали)
_____
(підпис, прізвище та ініціали)
_____
(підпис, прізвище та ініціали)

Тернопіль-2016

План

Вступ

1. Теоретичні засади антимонопольної політики
2. Аналіз антимонопольної політики України
3. Напрями вдосконалення антимонопольної політики України

Висновок

Список використаної літератури

Зміст

План	2
Вступ.....	4
1. Теоретичні засади антимонопольної політики	6
2. Аналіз антимонопольної політики України	13
3. Напрями удосконалення антимонопольної політики України.....	20
Висновок.....	26
Список використаної літератури	29

Вступ

Актуальність теми

Однією з важливих характеристик економіки передових країн світу є поєднання саморегулювання народного господарства з державним регулюванням. Проте, економіки цих країн періодично зазнають криз. Причиною такого явища в економіці країн є існування монополії у різних сферах господарства. Самі монополії негативно впливають на регулювання ринкових важелів. Насамперед, вони гальмують конкуренцію – основну рушійну силу процесу економіки. Монополії збільшують свої прибутки, тим самим зменшуючи обсяг продукції і підвищуючи її ціну. Монополії неправильно використовують природні ресурси, забруднюючи довкілля, гальмують малий та середній бізнес, впливають на ЗМІ, використовуючи інформацію на користь собі.

Велике значення має формування антимонопольної політики держави. Тому дуже актуальним залишається дослідження теоретичних і прикладних засад в цьому процесі.

Теоретично природу конкуренції вивчали А.Сміт, Д.Рікардо, Дж.Робінсон, Й.Шумпетер, Е.Чемберлінг.

Створення антимонопольної політики в Україні висвітлювали у своїй працях С.Гудим, А.Волченко, З.Борисенко, І.Яременко, В.Лагутін, Г.Филюк та ін.

Вони виділили велику кількість нерозв'язаних проблем, вирішення яких відповідає конкретним потребам економіки України на теперішньому етапі.

Метою моєї роботи є дослідження теорії формування антимонопольної політики України і практичного застосування.

Предметом дослідження є економічні відносини,

Головна частина курсової роботи, яка починається постановкою завдання, розкриває основні сторони та положення.

Перше питання розкриває інформацію про теорію антимонопольної політики та її мету.

Друге питання розкриває причини втручання держави в ринковий механізм, одночасно досліджуючи діяльність Антимонопольного комітету України

Третє питання висвітлює основні напрямки удосконалення антимонопольної політики України.

1. Теоретичні засади антимонопольної політики

Як ринок, так і ринкова економіка мають і позитивні, і негативні риси. Монополія та монополістичні тенденції є негативною рисою в економічній системі.

Монополія це той тип будови ринку, де існує лише один продавець певного товару.

Монополії є різні. Це можуть бути як економічні, технологічні, політичні, локальні, глобальні, приватні і державні, а також природні та штучні, національні та міжнародні, зовнішні та внутрішні, монополії управління, влади і власності. Проте їх всіх можна звести до основних трьох: адміністративної, природної та економічної. Отож, природна монополія це такий тип ринку, де одна фірма здатна обслуговувати цей ринок дешевше і краще, аніж будь-яка інша, в двох чи більшій сукупності. 5,С.15.

Відносно до функціонування, монополізм ділять на два типи:

- 1) Підприємницький - пов'язаний на основі концентрації виробництва і капіталу, за рахунок чого розвивається підприємство;
- 2) Інституційний – там існує нерівність умов конкуренції, які держава надає для різних її учасників. Мова йде про різний режим оподаткування, привілеї та субсидії з боку держави, а також пільговий доступ до фінансових та виробничих ресурсів [23].

За причинами та характером виникнення монополії поділяють на три види:

- 1) монополія окремого підприємства;
- 2) монополія, як угода
- 3) монополія що ґрунтується на диференціації продукту.

Досягнення першого виду монополії нелегко. Вона існує рідко і називається абсолютною монополією. Угода декількох могутніх фірм є одним із поширених шляхів створення монопольного становища.

Але є і певні типи монополій, при усуненні яких виникне шкода для прогресу суспільства. В такому випадку, держава намагається

посприяти їм. Це може бути монополія на якусь творчу діяльність, результати винахідництва, на використання товарних знаків.

Значення і суть антимонопольної політики:

Негативні наслідки процесу монополізації:

- Монополії пригальмовують конкуренцію, а це важлива рушійна сила для економічного прогресу;
- Монополії здатні збільшувати прибутки, при цьому скорочуючи випуск продукції і збільшуючи її ціну;
- В деякій мірі уповільнюють науково-технічний прогрес;
- Схильні до використання певних природних ресурсів і забруднення навколишнього середовища;
- Здатні розорювати малий та середній бізнес;
- Монополізують ЗМІ, за рахунок яких здійснюють вплив на свідомість населення на свою користь;
- Можуть надавати на уряд у пошуках якихось привілеїв і неправомірних пільг [23].

Проте є і позитивні риси монополії. За рахунок значних прибутків, монопольні структури мають дещо більше можливостей профінансувати якісь науково-дослідні роботи, перекваліфікувати працівників, впроваджувати новішу техніку і технологію. Крім того, існує ефект «масштабу виробництва». Він дозволяє великим підприємствам виготовляти дешеву та якісну продукцію. В період криз великі підприємства є більш стійкими. Оскільки вони знижують рівень безробіття. Тому економічна наука твердить, що поняття «монополія» і поняття «велике підприємство» не слід ототожнювати. Підприємство-монополіст використовує ринкову владу. Воно диктує свої ціни на ринку, пригальмовує конкуренцію і чинить інші негативні дії. Проти них держава здійснює антимонопольну політику.

Є і така думка, що монополія знижує рівень науково-технічного прогресу, знижує темп нововведень, стримує запровадження нових технологічних новинок.

Результати діяльності монополії мають свої як плюси, так і мінуси. І мінуси переважають над плюсами. Одним із головних мінусів є придушення конкуренції. За рахунок цього ринок не може нормально існувати. Тут держава проводить антимонопольну політику. Це може бути, наприклад, видання законів чи актів, звужений круг впливу монополії, застосування різних санкцій.

Антимонопольна політика – це таке явище, де держава здійснює свої заходи на припинення монопольних дій, точніше їх зловживанням (нагляд за дотриманням законодавства). Це з однієї сторони, а з іншої – це створення нових монополістичних об'єднань. Держава має основний обов'язок – створення антимонопольного законодавства, яке має регулювати дії монополій, а також прийняття законів, які мають не допускати до анти конкурентних дій і завбачувати відповідальність за недбайливу конкуренцію.

Також держава має таку функцію як, створення органів, які мають контролювати дотримання законодавства, а також робили якісь корективи щодо змін в даному напрямку. Антимонопольну політику проводять у розвинених країнах світу. Монополізований ринок та його елементи є об'єктом антимонопольної політики, а також державні структури, центральні органи державної виконавчої влади.

Державні органи, що забезпечують процес демонополізації і розвитку конкуренції економіки є суб'єктами даної політики в Україні. Сюди відносять Президента України, Верховну раду, Антимонопольний комітет, Кабінет Міністрів, центральні та місцеві органи, керівництво, об'єднання, покупці та ін.

На сьогоднішній день певні заходи, обмеження, попередження і припинення монопольної діяльності і нечесної конкуренції робить сучасне антимонопольне законодавство за рахунок нормативних актів [1 с.62-69].

Антимонопольне законодавство зачіпає всі види товарного виробництва, проектування продукції, певні платні послуги, наукові розробки, які призначені для використання у виробництві чи ще якихось послугах.

Відповідне законодавство обмежує свободу комерційної монополістичної діяльності заради захисту прав споживачів. Забороняється обмежувати і

затримувати виробництво продукції, поставку сировини чи матеріалів без завчасного узгодження з основними споживачами; також зменшувати поставку або затримувати виробництво товарів з метою збільшення дефіциту і зростання цін; заохочувати споживача включати непотрібні йому товари в умови договору; здійснювати невігідні умови договору; не бути відповідальним за якість товарів та послуг; розірвання договору або відмова від продовження строку дії; створювати умови на власну користь, які шкодять контрагентам [2].

Спеціальні антимонопольні органи здійснюють контроль над монополістичною діяльністю. Вони виконують такі функції:

- Створення заходів, які розвивають конкуренцію, демонополізують виробництво та його обіг;
- Аналіз стану конкуренції на ринках, а також самих ринків;
- Експертиза певних нормативних актів, які відповідають за функціонування ринків;
- Пропозиції та їхня підготовка щодо удосконалення антимонопольного законодавства.

Проаналізувавши все вище сказане, можна визначити основні завдання антимонопольної політики:

1. Стимулювання конкуренції та її захист, а також створення оптимальних обставин діяльності суб'єктів ринку, забезпечуючи їм взаємодію на умовах недопущення проявів дискримінації одними суб'єктами по відношенню до інших, в першу чергу у полі монопольного ціноутворення, за рахунок зменшення якості товарів і послуг;
2. Здійснюють контроль за певними підприємницькими структурами, які займають привілейоване місце на ринку;
3. Сприяють розвитку малого та середнього бізнесу;
4. Захищають права споживача [20].

Антимонопольна політика, а саме її розробка і реалізація, послаблює вплив монополії на економіку, а також сприяє посиленню її конкуренції.

Групові монополії- це нові форми монополістичних об'єднань, де антимонопольне законодавство сприяє їхньому створенню. А також створення певних вертикальних структур, які розшифровуються як, об'єднанні фірми, зв'язані технологічною і виробничою залежністю.

Антимонопольне законодавство – це таке законодавство, яке врегульовує відносини, що виникають в зв'язку з недостатньою господарською діяльністю, її попередження у монополізмі, а також з недобросовісною конкуренцією.

Існує 42 стаття в Конституції України, де є Закон України «Про обмеження монополізму і недопущення недобросовісної конкуренції в підприємницькій діяльності» (1992 р.), «Про захист від недобросовісної конкуренції в підприємницькій діяльності» (1996 р.), «Про природні монополії» (2000 р.) , «Про захист економічної конкуренції» (2001 р.), «Про антимонопольний комітет України» (1993 р.) [12].

Головною проблемою антимонопольної політики у новому соціально-економічному становищі стало не лише формальне усунення монополізму, а також створення результативного конкурентного стану, здатного забезпечити стабільне економічне зростання і стале зростання життєвого рівня народу.

Головним змістом в антимонопольній політиці в Україні є зростання ефективності конкурентних відносин, а також їх захист. У підприємницькій діяльності держава забезпечує захист конкуренції, не допускає до зловживання монопольного стану. Усі види та межі монопольної політики визначаються законом [7].

Наприклад, Закон «Про природні монополії» зазначає економічні, певні організаційні та правові засади державного контролю над діяльністю суб'єктів монополій в Україні. Його мета це забезпечення результативного функціонування ринків, що знаходяться в становищі природної монополії. Природна монополія це той стан ринку, де задоволення попиту є більш результативний за рахунок відсутності конкуренції, в результаті технологічних особливостей виробництва, а товари та послуги не можуть бути змінені на інші,

внаслідок чого попит саме на цьому товарному ринку значно менше залежить від зміни ціни на ці товари та послуги, аніж попит на інші [4].

Антимонопольний комітет України веде перелік суб'єктів природних монополій відповідно до його повноважень.

Національні комісії регулювання природних монополій здійснюють регулювання діяльності в таких сферах, як:

- Перевіз певних речовин через трубопроводи;
- Перевіз нафти і нафтопродуктів трубопроводами;
- Транспортування нафтового і природного газу, а також його розподіл;
- Здійснення передачі електроенергії та її розподіл;
- Користування залізничних колій, вокзалів та інших інфраструктур;
- Керівництво повітряним рухом;
- Управління над водопостачанням;
- Управління над постачанням теплової енергії;
- Деякі послуги аеропортів, потрів та транспортних терміналів, які визначаються Кабінетом Міністрів України [8, с.50-53].

Ціни на товари, доступ споживачів до товарів та інші умови, які здійснюють підприємницьку діяльність лише в тих випадках, які передбачені законодавством [7] відносять до предмета контролювання діяльності суб'єктів природних монополій відповідно до цього Закону.

Згідно з Законом України «Про захист економічної конкуренції» зазначається, що держава підтримує та захищає економічну конкуренцію, звужує монополізм в господарській діяльності та направляє його на забезпечення результативною діяльністю економіки України за рахунок створення конкурентних відносин.

Економічна конкуренція – це така конкуренція, де одні суб'єкти господарювання змагаються з іншими з метою здобуття переваг, за рахунок чого споживачі мають можливість вибору між продавцями чи покупцями.

Цей Закон регулює відносини різних органів, наприклад: адміністративно-господарського управління, державної влади, місцевого самоврядування. А також регулювання із суб'єктами господарювання.

Цей закон діє на ті відносини, які здійснюють вплив або можуть якимось чином вплинути на економічну конкуренцію в межах України.

Отже, по відношенню до цього Закону, суб'єкт господарювання займає домінуюче положення на ринку в тому випадку, якщо:

1. Він немає конкурента на цьому ринку;
2. Немає значної конкуренції при вузьких можливостях доступу якихось інших суб'єктів господарювання на рахунок закупівлі матеріалів, сировини та збуту товарів, наявністю перешкод для доступу інших конкурентів, наявністю певних пільг чи якихось інших обставин.
3. 35% або менше має становити частка товару на ринку, проте цей товар не буде зазнавати великої конкуренції.

Домінуюче положення рахується і те положення, де супроводжуються такі умови:

1. Спільна частка, але при умові не більше ніж три суб'єкта господарювання, які мають найбільшу частку на одному ринку – перевищує 50%;
2. Спільна частка, але при умові не більше ніж сім суб'єктів господарювання, які мають найбільшу частку на одному ринку – перевищує 70% [5].

Отже, можна сказати, що на даний момент в Україні є законодавча база щодо результативної державної конкурентної політики та її керівних засад. Проте занурення ринкових перетворень завжди спричиняє нові проблеми в конкурентній діяльності, яка в свою чергу диктує нові підходи до їх вирішення. Тому всі питання щодо вирішення тих чи інших проблем з обмеженням монополізму, а також певної підтримки в цій сфері та розвитку економічної конкуренції мають залишатися одним із головних елементів економічної політики України.

Аналіз антимонопольної політики України

На сьогоднішній час надзвичайної популярності набули проблеми конкуренції на товарних ринках, а також монополізації господарського життя.

Над даною проблемою працювали такі вчені, як: А.Мельник, О.Кузьмін, З.Борисенко, С.Авдашева та деякі інші.

Проблеми монополізації пстали перед Україною з початку 90-х: без ухвалення послідовних і конкретних мір проти монополізму не варто розраховувати на успіх в економічних рформах та перехід до ринкової економіки. Країна повинна зважено регулювати державні монопольні процеси та конкурентні відносини. В нашій країні проблема демонополізації економіки є дуже важливою. Оскільки нам ще від колишнього СРСР залишився повний збір гігантів-монополістів і ми повинні недопустити до посилення ролі вже діючих на ринку монополій.

В Україні Антимонопольний комітет є якраз тою службою, що займається даною проблемою.

Сьогодні можна вважати що в Україні діє законодавча база та організаційні засади на рахунок здійснення результативної конкурентної політики. Оскільки базується на принципах захисту прав суб'єктів, законності та гласності перед законом прав споживачів. Проте заглиблення ринкових перетворень завжди створюють якісь нові проблеми у сфері конкурентної політики, які в свою чергу вимагають нових підходів до вирішення даної проблеми. Тому це питання про підтримку та розвиток економічної конкуренції, а також обмеження монополізму залишається і надалі важливим елементом економічної політики держави [9, с 36-42].

Безперечно, від здійснення антимонопольної політики в теперішніх нелегких економічних умовах, не варто очікувати дива. Проте надзвичайно важливо щоб здійснення антимонопольної політики взяло довіру та підтримку в населення. Тому потрібно щоб люди повірили в те, що вільна конкуренція є благом.

На даний час в Україні існує цілісна система правових та організаційних механізмів антимонопольної політики. Все це закріплено в Конституції України, зокрема і принцип державного захисту економічної конкуренції (розд. II, ст. 42). Таблиця нижче показує хронологічну послідовність їх прийняття.

Таблиця 1
Розвиток конкурентної законодавчо-нормативної бази в Україні

Дата видання	Назва документа
18.02.1992	Закон України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності»
26.11.1993	Закон України «Про антимонопольний комітет України»
07.06.1996	Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції»
11.12.1997	Указ Президента України "Про заходи щодо реалізації державної політики у сфері природних монополій»
26.02.1999	Указ Президента України "Про основні напрями конкурентної політики України на 1999-2000 роки"
20.04.2000	Закон України «Про природні монополії»
11.01.2001	Закон України «Про захист економічної конкуренції»
19.11.2001	Указ Президента України "Про основні напрями конкурентної політики України на 2002-2004 роки"

Проте, спеціалісти твердять, що Україна питанням антимонопольної політики займається відносно недовго, тому воно є новим для нас і незвичайним [12].

На даному етапі, основний зміст даної політики в Україні це захист уже існуючого конкурентного середовища, а також підвищення ефективності діяльності вже створених конкурентних відносин. Це призвело до трансформації антимонопольної політики країни у конкурентну політику, а антимонопольного законодавства – в конкурентне законодавство, тобто всі методи та заходи які країна спрямовує на розвиток та реалізацію кокурентного середовища, врегулювання відносин та процесу дя того, щоб підтримати та

заохотити економічну конкуренцію, а також боротися з негативними результатами монополізму, захищати права та інтереси як підприємців, так і споживачів, робити все для розвитку цивілізованих ринкових відносин.

Існують наступні методи щодо здійснення антимонопольної політики:

- Правові: в тому випадку, коли приймають або законодавчі, або нормативно-правові акти;
- Організаційно-контрольні: в тому випадку, коли проходить організація щодо виконання заходів, які спрямовані на відвертання кокурентного законодавства; проведення якихось моніторингів чи перевірок;
- Адміністративно-імперативні: в тому випадку, коли примусово розподіляють суб'єктів господарювання, а також можуть застосовувати санкції або накладати штрафи;
- Профілактично-роз'яснювальні: в тому випадку, коли проінформують про щось, дають рекомендації або вносять свої пропозиції.

Дві основні форми в боротьбі з монополіями:

- Попередження створення монополій
- Вузьке використання монопольної влади

Головним зобов'язанням країни у її діяльності на рахунок проведення антимонопольної політики – це створення антимонопольного законодавства. Воно повинно контролювати діяльність вже існуючих монополій. Крім того ще повинно контролювати прийняття законів, які в свою чергу б не допускали антиконкурентних дій і завбачали відповідальність за нечесну конкуренцію [14 с 48-52].

Ще можна віднести одну з головних функцій держави це створення органів, котрі повинні слідкувати за дотриманням законодавства, а також вносили свої корективи в даний напрямок.

Отже, можна сказати що діяльність монополій потрібно поставити на державний контроль. Це і буде реальне завдання антимонопольної політики.

Однак, потрібно врахувати той факт, що Україна практикується в цій галузі приблизно 6-10 років. Тому застосування іноземного досвіду є вкрай

важливим, оскільки в українському законодавстві існують недоліки і прогалини, які можна вирішити, проаналізувавши витoki і джерела антимонопольного законодавства другових країн.

Одним із головних недоліків є майже нерозвинуте законодавство на рахунок монополій в сфері міжнародної торгівлі. Іншим важливим недоліком є визначення монопольного становища, тобто тих термінів, де повинно бути визначене це становище. В Україні захист прав інтелектуальної власності дуже слабо розвинутий. І це визнає весь світ. Тобто можна сказати, що захист прав в законах забезпечений, але на практиці як таких важелів впливу немає[7 с 55-61].

Правильна поведінка антимонопольного законодавства і діяльності антимонопольних органів відіграє вирішальну роль і веде до стабілізації економіки в цілому.

Отже, варто сказати, що українське законодавство повинно працювати в заданому напрямку, при цьому враховувати іноземний досвід, розробляти якісь нові методи в боротьбі з монополіями, а також робити все для того, щоб не допустити створення монополій.

Ряд статистичних показників таких, як норми входу, виходу, проникнення, виживання мають широке значення і застосування в країнах з розвинутою ринковою економікою. Ці показники може використовувати і наша держава. Це допоможе при прийнятті більш зважених і обґрунтованих рішень на рахунок анти конкурентних дій підприємств. Однак, обмежуватися антимонопольними службами та їх діяльністю не варто, оскільки це не дає повного розуміння характеру існуючих бар'єрів і відповісти на питання чи здатна фірма потенційно і реально реалізувати свою монопольну владу не можна.

Домінуюча фірма повинна врахувати наступні складові з метою комплексного аналізу фактів зловживання монопольною владою:

- 1) Динаміка входу і виходу фірм з ринку;
- 2) Динаміка кількості випуску відповідної товарної групи;

3) Динаміка цін на певному ринку за певний період.

На основі цього була запропонована методика визначення встановлення суб'єктом господарювання певних бар'єрів на товарному ринку, котра регламентує послідовність дій регулюючих органів при дослідженні ринків.

Монопольне ціноутворення є однією з найбільш загальних форм вузької конкуренції на товарних ринках у антимонопольних законодавствах світу. Якщо взяти все це до уваги, то перед державними регулюючими органами має стояти одне з головних завдань – це контроль над поведінкою монополістів, котрі через підвищення або зниження цін наносять збиток суспільному добробуту.

Тоді, коли виправдане привласнення монопольного прибутку перетворюється у зловживання монопольною владою визначають межі. Тоді використовують модель аналізу складу прибутку монополіста (МАСП). Її формула така:

$$R_{\text{mon}} = R_n + \mu (R_m - R_n), \text{ де}$$

R_{mon} – норма прибутку монополіста;

R_n – норма нормального прибутку;

R_m – норма середнього прибутку на ринку, де діє монополіст;

μ - коефіцієнт чутливості зміни монопольного надприбутку до змін середньо ринкової прибутковості.

Ця модель складається з двох частин:

1. Нормальний прибуток;
2. Монопольний надприбуток.

На останній впливає і поведінка монополіста на певному ринку, і зміни в взаємостосунках між монополістом і іншими учасниками ринку. Це буде впливати на величину монопольного надприбутку.

Наприклад, в разі зростання ділової активності в період підйому національної економіки збільшується середній прибуток, то цілком логічне зростання прибутків монополістів. Коли середня ринкова прибутковість зменшується, відповідно зменшуються і рівні прибутковості монопольних

утворень. Перефразовуючи, дана модель дає змогу скласти аналіз складу прибутку монополіста та його поведінки за умовою різних рівнів середньої ринкової прибутковості.

Цей аналіз дає змогу зручного користування величини прибутковості, яка є вищою за ставку нормального прибутку(R_n). Ця додаткова дохідність буде обчислюватись як його різниця між значенням прибутку монополіста($R_{mon} - R_n$), який очікується(фактичним) або між фактичним (очікуваним) значенням середньої ринкової прибутковості ($R_m - R_n$). Співвідносини зміни ставок монопольного надприбутку та додаткової ринкової дохідності можна на основі фактичних (попередніх) даних, або - на експертних(прогнозних) оцінках.

В такому разі коефіцієнт чутливості відповідно до змін додаткової середньої ринкової дохідності (μ) буде обчислюватися наступним чином:

$$\mu = \frac{\Delta(R_{mon} - R_n)}{\Delta(R_m - R_n)}$$

І фактично це виглядатиме як характеристична пряма, лінія регресії, яка показуватиме як відноситься монопольний надприбуток і додаткова ринкова прибутковість. Цей коефіцієнт показує нахил лінії регресії і в той час буде слугувати тим критерієм, котрий дозволить провести границю між зловживанням монопольною владою та соціально виправданою поведінкою.

На рисунку вказане графічне зображення даної моделі складу прибутку монополіста. По вертикальній лінії в нас знаходиться очікуваний рівень прибутковості монополіста, по горизонтальній знаходиться коефіцієнт μ . В такому випадку лінію R_{mon} слід розбирати як графічну сукупність точок, котрі відображаються як рівень монопольного доходу за кожного значення коефіцієнта μ .

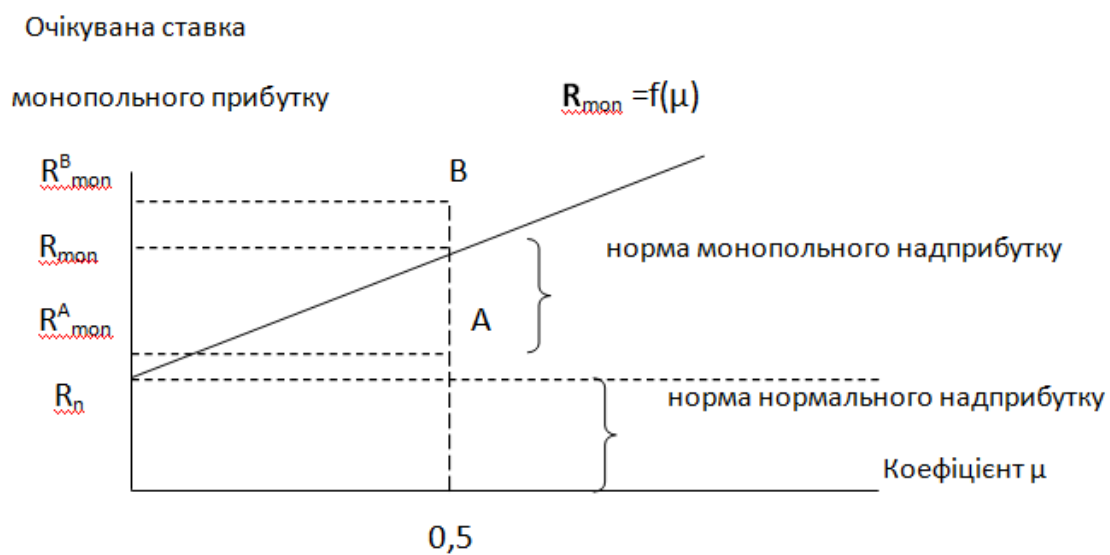

Рис.1. Очікувана ставка монопольного прибутку

3. Напрями удосконалення антимонопольної політики України

Для того, щоб подолати загрозу економічній безпеці України, потрібно регулювати антимонопольну політику. Науковці виділяють три напрями, які враховують певні види обмежувальної ділової практики. Ці напрями спрямовані на:

1. Запобігання і уникнення антиконкурентних злагоджених дій;
2. Запобігання надмірного використання монопольним становищем;
3. Нагляд за економічною концентрацією суб'єктів господарювання.

Проаналізувавши діяльність учасників ринків, науковці виявили певні типи відходжень від антимонопольного законодавства і їхній вплив на економіку України [13 с 56-61].

Згідно статистики, дохід отриманий від реалізації продукції підприємств з галузей економіки, котрі найбільш монополізовані (ЖКГ, залізничний транспорт, зв'язок, енергетика) у 2013 р. перевищив 40% загального доходу, отриманого від реалізації продукції в цілому по Україні. В свою чергу це значить, що монополізовані галузі економіки мають надмірну частку і є причиною гальмування економічного розвитку. Безперечно, монопольність деколи використовується як стимул для перебудови економіки, проте саме конкуренція є найкращим засобом підвищення ефективності в господарюванні [11 с 185-191]. Вона сприяє покращенню достатку та збагаченню суспільства, а антимонопольне регулювання веде до кращого розвитку економіки і більшого рівня економічної безпеки держави. Конкуренція, як така, дає змогу покращити якість послуг, забезпечує певний рівень тарифів цих послуг. Саме там де є конкуренція спостерігаються найбільші темпи приросту продукції. Згідно Держкомстату України при загальному прирості продукції у 2013 р. Найбільші темпи відзначалися у галузі харчової промисловості (20%), у галузях хімічної та нафтохімічної промисловостях (16,8%), у підприємствах по виробництву деревини (23,6%). Також високі темпи приросту відзначались в

машинобудуванні, металообробці, металургії. Це сааме ті галузі, які змушені працювати в умовах сильної конкуренції на зовнішньому ринку.

Отже, повсякчасне удосконалення антимонопольного регулювання забезпечує національні інтереси.

Необхідність удосконаленню забезпечення антимонопольного регулювання в державі обумовлена аналізом основних принципів функціонування практики антимонопольного регулювання у країнах ЄС. У контексті екобезпеки держави стоїть зростання впливу світового економічного ринку, чим і збільшується роль антимонопольного регулювання. Це є причиною котра вимагає відобразити конкурентну політику в різних законодавчих актах та зокрема в антимонопольному законодавстві [9 с 36 – 42].

В першу чергу, можна сказати що змістовне і законодавче узгодження конкурентної і промислової політики є пріоритетом нашої держави. В Україні слабо розвинені таких сферах, як чорна і кольорова металургія, електроенергетика, хімічна промисловість, машинобудування. Там конкурентне середовище розвивається повільно. Тому, конкурентна політика в цих сферах повинна бути зв'язана з промисловою (бо розвиток конкуренції є важливою складовою для інновацій та зміцнення зв'язків).

Фінансування і погашення боргових зобов'язань, податкові пільги, допомога країни та її гарантії потребують вдосконалення. Оскільки, в них є наявні ті фактори, котрі спотворюють конкуренцію, яка в свою чергу спричиняє негативний вплив на економіку України вцілому.

Відкритість механізмів, вмішуватися у виробничу діяльність, уникнення централізованого розподілу є першочерговою умовою держави та її втручання в ці галузі. Потрібно забезпечити позитивний ефект для економіки та для суспільства, надаючи допомогу підприємствам, підтримуючи науково-дослідні роботи, захищаючи навколишнє середовище і забезпечуючи соціально-економічний розвиток регіонів.

Цінова політика у сфері природних монополій є важливою складовою. Оскільки її недосконалість може привести до надмірного використання

монополюючим становищем, котре в свою чергу призводить до деформації ціноутворення у всій економіці. Зараз ще немає ефективної системи регулювання діяльності суб'єктів природних монополій. Було б доцільно запровадити збалансований підхід, де високі тарифи на певні послуги були б не тільки механізмом поповнення бюджету, але і негативним явищем, оскільки знижувало б конкурентоспроможність других секторів економіки та рівень соціального захисту, а також зменшувало б бюджетні надходження [10 с 137-141].

Щоб звужити сферу участі країни у господарській державі, в першу чергу за рахунок процесів приватизації потрібно розширити сферу конкурентних відносин і підвищити рівень їхньої ефективності. Проте буває так, що продаються одразу кілька об'єктів одному покупцеві. Тоді органи державної влади повинні забезпечити узгодженість і збалансованість конкурентної політики з політикою у сфері приватизації.

В зв'язку з даними обставинами вимагатиметься посиленна увага в переході до індивідуальної приватизації підприємств, котрі мають стратегічне значення для безпеки країни та її економіки. В першу чергу сюди відносять металургійну і хімічну промисловість, зв'язок та електроенергетику. Отож, для сучасного етапу приватизації повинно бути рівночасне поєднання процесів пошуку результативного власника та відвертання монополізації економіки.

Безпеку і ефективне функціонування економічної системи економіки забезпечують антимонопольні органи. В зв'язку з даними обставинами були розроблені заходи задля економічної безпеки людства, котрі передбачають:

- Зазначення певних мір (якісних та кількісних) антимонопольного регулювання в нашій державі, з умовою до настанов економічної безпеки;
- Використання певних заходів щодо економічної безпеки України та її носіїв;
- Опис галузей прояву зазначених загроз (галузей локалізації);
- Знаходження механізмів впливу на соціально-політичну систему та на економіку.

- Прогноз, вияв та уникнення тих умов, що спричиняють загрозу;
- Адекватність системи антимонопольних органів;
- Зазначення тих причин, критеріїв та предметів задля економічної безпеки нашої держави, застосовуючи антимонопольне регулювання.

На реалізацію вітчизняних інтересів можуть негативно вплинути іноземні суб'єкти господарювання. Тому є потреба в створенні певних заходів, котрі будуть регулюватися антимонопольними органами в Україні. Самі заходи забезпечення економічної безпеки України повинні спрямовуватися на протидію та спостереження.

Крім того, потрібна система контролюючих органів, які будуть забезпечувати антимонопольне регулювання економічної безпеки. Проте, один Антимонопольний комітет України не в змозі контролювати всі ці заходи. Тому є потреба в розширенні кола функцій даного комітету. Було запропоновано створення спеціального підрозділу на базі Антимонопольного комітету. Цей підрозділ регулював би розробку заходів для економічної безпеки та її реалізацію, залучаючи антимонопольне регулювання.

Проаналізувавши антимонопольні органи та їх функції контролю, потрібно взяти до уваги і їх реальні можливості. Крім всіх функцій та важливостей діяльності Антимонопольного комітету України, сюди ще можна віднести контроль за діяльністю транснаціональних корпорацій та контроль за дотримання рівня економічної безпеки.

Враховуючи це все, постає необхідність у складанні певної нормативно-правової бази беручи до уваги внутрішні і зовнішні загрози, котрі зможуть зробити так, що дії учасників ринку матимуть негативні результати для суспільства. Тому, потрібно законодавчо розкрити чинники, які дозволять оцінювати виконання чи невиконання суб'єктами господарювання вимог економічної безпеки нашої держави. В свою чергу, Антимонопольний комітет України на рахунок виконання цих чинників має давати певну оцінку і готувати доповіді уряду (не скриваючи жодної інформації) [14].

В той же час повинні бути розроблені методи щодо отримання правдивої інформації про господарську діяльність учасників ринку, залучаючи потреби економічної безпеки України. Правдивість інформації та її оцінку повинен висловлювати Антимонопольний комітет, дотримуючись і економічних інтересів України. Ще має бути створена інформаційна система. Вона буде займатися всебічним і об'єктивним моніторингом економічної концентрації та операціями транснаціональних корпорацій, котрі в свою чергу займаються проявом та прогнозуванням загроз економіці України.

Враховуючи все вище сказане, повинен розроблятися комплекс заходів який протидіятиме негативним результат загроз. Він має бути результативний і спрямований на довгий період часу. Щоб все було ефективно та результативно, потрібна висока кваліфікація працівників Антимонопольного комітету тому, що потрібно:

- Давати оцінку економічній концентрації;
- Обмірковувати угоди учасників ринку, включаючи інтереси держави;
- Характеристика дотримання закону та обґрунтованості прийнятих державою рішень щодо економічної безпеки, котрі можуть зруйнувати конкуренцію;
- Перевірка точності рішень та їх якісне прийняття.

Потрібно також зауважити, що органи з антимонопольної політики мають брати участь в розробці концепцій щодо економічної безпеки для віддзеркалення результативного антимонопольного регулювання. Розумно буде вважатися застосування в діяльності антимонопольного органу вільного аудиту. Адже, саме аудитори мають кваліфікацію, яка потрібна для ревізій важких фінансових систем.

Аудитори зможуть своєчасно та правильно замітити тенденції і визначити закономірності їхньої діяльності. Оскільки вони мають чималі навички щодо регулярних перевірок та аналізу фінансової звітності, а також різноманітної результативної діяльності, котра є вкрай важливою в плані попередження негативних результатів для громадських інтересів. Тоді сміливо можна сказати,

що за таких умов антимонопольний орган міг би активно брати участь в створенні тактики економічної безпеки України [18].

Висновок

Однією з головних течій збільшення конкурентоспроможності національної економіки є її занурення в теоретичні засади та розробка певних дій щодо антимонопольного регулювання, згідно з умовами транзитивної економіки України. На даний час все більшої уваги приділяються питанням як науково обґрунтувати і реалізувати конкурентну політику в контексті збереження економічної безпеки країни.

XX століття вважається початком проведення вітчизняних досліджень на рахунок проблем антимонопольного регулювання. Вже тоді була потреба в розробці результативних заходів державного контролю монопольних об'єднань, котрі створилися з еволюцією капіталізму, була посилена увага до створення монополій та їх об'єктивний характер. В 90-х роках XX ст., коли планова економіка перейшла до ринкової, було відновлено дослідження цієї проблематики. Проте це розглядалося більше як один з елементів захисту споживачів, в той час як мало розглядатися важливим інструментом забезпечення економічної безпеки. Тому в даній роботі розкривається визначення антимонопольної політики, як однієї з важливих частин забезпечення економічної безпеки країни. Також, в роботі розкрито теоретичні засади творення поведінки учасників ринку, проаналізовано антимонопольну політику нашої держави та шляхи її вдосконалення.

Заглиблення в економічні перетворення та активізацію інтеграційних процесів робить більш гострим питання державної антимонопольної політики на рахунок захисту учасників господарювання і споживачів від недбайливої конкуренції, антиконкурентних домовлених дій учасників господарювання, а також органів державної і місцевої влади, надмірного споживання монопольним становищем на ринку. Механізм здійснення державного контролю в галузі захисту та забезпечення економічної конкуренції та її відносин потребують вдосконалення.

Спеціалісти говорять, що питання антимонопольної політики для нашої держави є новим і незвичайним.

Щоб досягнути гарних результатів, нашим спеціалістам потрібно працювати з врахуванням іноземного досвіду, але при цьому розробляти свої методи та заходи в боротьбі з надмірним використанням монопольного становища та попередження при створенні нових монополій.

Виникнення монополій, а точніше особливості і умови цього процесу найперш пов'язані з певними даними за якими монополія існує. До них відносяться слідуючі: відсутність вільного входу на ринок; відсутність замінників; наявність вхідних перешкод; існування державних ліцензій; наявність масштабної економії; контроль монополією джерел сировини чи інших спец товарів.

Фірму може досягти певного монопольного становища з поміччю кроків неправильної конкуренції («грабіжницьке ціноутворення»). Також, з допомогою змови між декількома великими фірмами можна досягти монопольного становища.

Сам процес монополізації економіки веде за собою як позитивні, так і негативні наслідки. Проте негативу в монополії є значна перевага. Перший з недоліків це встановлення монопольних цін. Цей процес створює прибуток для монополістів, в той час як покупці купують товари за вищими цінами, ніж в умовах конкуренції. Для цього і проводиться антимонопольна політика держави, яка включає в себе: видача законів, актів, обмеження впливу монопольних об'єднань. Найпершим обов'язком держави у проведенні антимонопольної політики є створення антимонопольного законодавства. Це пакет документів, який регулює діяльність усіх існуючих монополій. Слідуючим обов'язком є формування законів спрямованих на недопущення антиконкурентних дій і відповідальність за недобросовісну конкуренцію.

Можна вважати, що на сьогодні по Україні існує проблема монополізму, адже більша кількість монополістичних підприємств є збитковими, а це в свою чергу має негативний вплив на розвиток економіки держави. Саме тому потрібне правильне регулювання діяльності монополістів, тобто якнайшвидше проведення антимонопольної політики. Вона полягає в тому, щоб забезпечити

якість та конкурентоспроможність продукції, проведення експортно-імпортової політики, розвиток сертифікації, створення системи надання підприємцям кредитів та фіндопомоги. Антимонопольна політика включає в себе зняття перешкод до вступу на ринки нових підприємств, створення певних доступних цін, системи консультативних послуг, створення сприятливого режиму для підприємств. Антимонопольна політика – це залучення інвестицій, стимул підприємств до скорочення витрат, ретельного аналізу досвіду інших країн і використання певних знань на практиці в нашій державі.

Список використаної літератури

1. Архангельський Ю. – Чи є шкода від монополії» // Економіка України. – 2006. - № 11. – С. 62 – 69
2. Базилевич В.Д. Економічна теорія: Політекономія: Підручник - 7-ме вид., стер. - К.: Знання-Прес, 2008.- 719с.
3. Башнянин Г.І., Лазур П.Ю, Медведєв В.С. – Політична економія: підручник. – К.: Ніка-Центр 2000. – 526 с.
4. Бодров В.Г., Рибалкін В.О. Політична економія. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Академвидав, 2004. – 672 с. (Альма-матер)
5. Венгер В. В. Державне регулювання природних монополій в Україні: напрями вдосконалення / В. В. Венгер. // Економіка і прогнозування. – 2006. — №3. – С. 65 – 79
6. Господарський кодекс України. За станом на 20 лютого 2007 року/ Верховна Рада України. – Офіційне видання. – К.: Парламентське вид-во, 2007. – 200с. – (Б-ка офіційних видань).
7. Лагутін В. – Шкода від монополії і користь від конкуренції: чи все так просто? // Економіка України. – 2007. - № 4 (55). – 55 – 61
8. Мельникова О. Особливості національної монополії// Економіка України. - 2001. - 2. - с.50-53
9. Полуянов В. Монополізованість промисловості України і тенденції формування ринкових суб'єктів господарювання// Економіка України. 2001.-№9.-с.36-42.
10. Слободчикова Ю.В. Характеристика антимонопольної політики України / Ю.В. Слободчикова // Держава та регіони. – 2009. – №5. – с. 137-141.
11. Станько Н.Л. Основні засади реалізації антимонопольної політики на регіональному рівні // науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. – 2003. - № 12. – С. 185 – 191

12. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996р. – К.: Офіційне видавництво Верховної Ради України, 1996. – 115с.
13. Тарнавська Н. Напрями удосконалення антимонопольної політики в Україні // Вісник Хмельницького національного університету. – 2006. - № 3 (82). – С. 56 – 61
14. Филюк Г. Економіко-правові засади державного регулювання природних монополій в Україні // Економіка України. – 2001. – 8. – с. 48-52.
15. Електронний ресурс: режим доступу [<http://www.bestreferat.ru/referat-204065.html>]
16. Електронний ресурс: режим доступу [http://www.rusnauka.com/33_NIEK_2008/Economics/37362.doc.htm]
17. Електронний ресурс: режим доступу [http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Economics/68410.doc.htm]
18. Електронний ресурс: режим доступу [<http://ref.rushkolnik.ru/v79934/>]
19. Електронний ресурс: режим доступу [http://pidruchniki.ws/15341220/ekonomika/svitoviy_dosvid_schodo_zahistu_konkurenciyi_antimonopolnogo_regulyuvannya]
20. Електронний ресурс: режим доступу [<http://www.bestreferat.ru/referat-204065.html>]
21. Електронний ресурс: режим доступу [<http://studentbank.ru/view.php?id=60481>]

Розвиток конкурентної законодавчо-нормативної бази в Україні

Дата видання	Назва документа
18.02.1992	Закон України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності»
26.11.1993	Закон України «Про антимонопольний комітет України»
07.06.1996	Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції»
11.12.1997	Указ Президента України "Про заходи щодо реалізації державної політики у сфері природних монополій»
26.02.1999	Указ Президента України "Про основні напрями конкурентної політики України на 1999-2000 роки"
20.04.2000	Закон України «Про природні монополії»
11.01.2001	Закон України «Про захист економічної конкуренції»
19.11.2001	Указ Президента України "Про основні напрями конкурентної політики України на 2002-2004 роки"

Очікувана ставка

монопольного прибутку

$$R_{\text{мон}} = f(\mu)$$

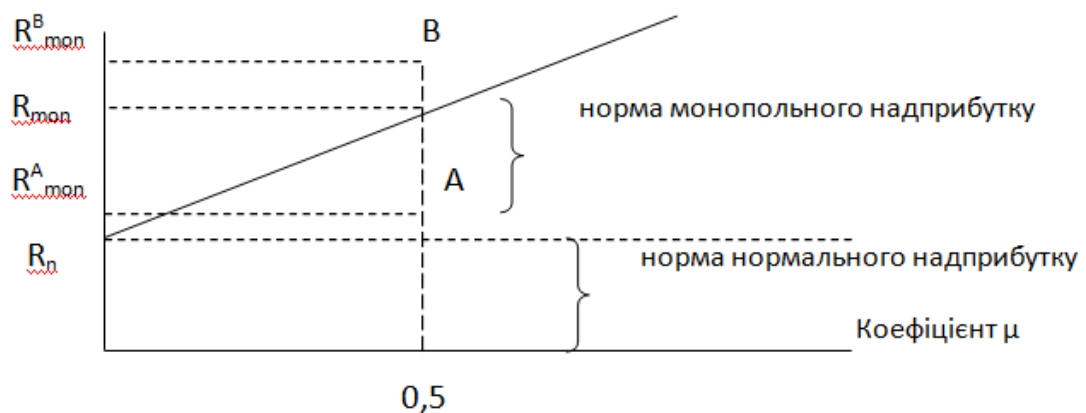

Рис.1. Очікувана ставка монопольного прибутку

Etxt Антиплагиат

Файл Правка Вид Операции Справка

Стандартная Экспресс Глубокая На рерайт

Пакетная проверка Проверка сайта SEO проверка Проверка картинок

Проверить уникальность

Редактор Адрес: <http://> Страница

Текст(38272):

Вступ
Актуальність теми
Однією з важливих характеристик економіки передових країн світу є поєднання саморегулювання народного господарства з державним регулюванням. Проте, економіки цих країн періодично зазнають криз. Причиною такого явища в економіці країн є існування монополій у різних сферах господарства. Самі монополії негативно впливають на регулювання ринкових важелів. Насамперед, вони гальмують конкуренцію - основну рушійну силу процесу економіки. Монополії збільшують свої прибутки, тим самим зменшуючи обсяг продукції і підвищуючи її ціну. Монополії неправильно використовують природні ресурси, забруднюючи довкілля, гальмують малий та середній бізнес, впливають на ЗМІ, використовуючи інформацію на користь собі. Велике значення має формування антимонопольної політики держави. Тому дуже актуальним залишається дослідження теоретичних і прикладних засад в цьому процесі. Теоретично природу конкуренції вивчали А.Сміт, Д.Рікардо, Дж.Робінсон, Й.Шумпетер, Е.Чемберлінг. Створення антимонопольної політики в Україні висвітлювали в свої працях С.Гудим, А.Волченко, З.Борисенко, І.Яременко, В.Лагутін, Г.Філюк та ін.

Журнал

Автопрокрутка Очистить журнал

[20:55:18] Q1 Найдено 1% совпадений по адресу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=20090>

[20:55:18] Yah Найдено 1% совпадений по адресу: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/67989.doc.htm

[20:55:19] Gg Найдено 1% совпадений по адресу: [http://elib.lutsk-ntu.com.ua/book/fb/pep/2012/12-40/page11.html\(Сохраненная копия\)](http://elib.lutsk-ntu.com.ua/book/fb/pep/2012/12-40/page11.html(Сохраненная копия))

[20:55:19] **ВНИМАНИЕ! Уникальность может быть определена некорректно! (Обнаружено ошибок: 34%)**

[20:55:19] Уникальность текста 88%© (Пронгкорировано подстановок: 0%)

Готово

RU 20:58 23.05.2016

Advego Plagiatus 1.2.0.91

Файл Правка Вид Проверка уникальности Справка

Адрес: Игнорировать домены:

Вступ
Актуальність теми
Однією з важливих характеристик економіки передових країн світу є поєднання саморегулювання народного господарства з державним регулюванням. Проте, економіки цих країн періодично зазнають криз. Причиною такого явища в економіці країн є існування монополій у різних сферах господарства. Самі монополії негативно впливають на регулювання ринкових важелів. Насамперед, вони гальмують конкуренцію - основну рушійну силу процесу економіки. Монополії збільшують свої прибутки, тим самим зменшуючи обсяг продукції і підвищуючи її ціну. Монополії неправильно використовують природні ресурси, забруднюючи довкілля, гальмують малий та середній бізнес, впливають на ЗМІ, використовуючи інформацію на користь собі. Велике значення має формування антимонопольної політики держави. Тому дуже актуальним залишається дослідження теоретичних і прикладних засад в цьому процесі. Теоретично природу конкуренції вивчали А.Сміт, Д.Рікардо, Дж.Робінсон, Й.Шумпетер, Е.Чемберлінг. Створення антимонопольної політики в Україні висвітлювали в свої працях С.Гудим, А.Волченко, З.Борисенко, І.Яременко, В.Лагутін, Г.Філюк та ін. Вони виділили велику кількість нерозв'язаних проблем, вирішення яких відповідає конкретним потребам економіки України на теперішньому етапі. Метою моєї роботи є дослідження теорії формування антимонопольної політики України і практичного застосування. Предметом дослідження є економічні відносини, Головна частина курсової роботи, яка починається постановкою завдання, розкриває основні сторони та положення. Перше питання розкриває інформацію про теорію антимонопольної політики та її мету. Друге питання розкриває причини втручання держави в ринковий механізм, одночасно досліджуючи діяльність Антимонопольного комітету України Третє питання висвітлює основні напрямки удосконалення антимонопольної політики України.

1. Теоретичні засади антимонопольної політики
Як ринок, так і ринкова економіка мають і позитивні, і негативні риси. Монополія та монополістичні тенденції є негативною рисою в економічній системі. Монополія це той тип будови ринку, де існує лише один продавець певного товару.

Редактор текста "Чистый" документ

[20:01:46] Не найдено похожих документов

[20:01:46] Уникальность текста 100%

Очень высокая уникальность текста

[20:28:52] Поиск система [Index] доступна

[20:28:53] Поиск система [Yahoo] доступна

Журнал

Плагиатус готов к работе 38079 символов

RU 20:29 23.05.2016